

základní technické znalosti ani finanční prostředky, aby na nový způsob provozu přešli, a pokud ano, málokdy přežili. Druhý vývojový trend vedl ke vzniku portálu amazon.com. Šlo o přímý útok na jedno z nejslavnějších feministických maloobchodů, knihkupectví Amazon Bookstore v kalifornském Sacramentu. Jeho majitelky protestovaly a portál amazon.com daly k soudu. Vyhrály sice odstupné, jenže celkově prohrály, protože už nemohly zůstat v oboru. Když tento výsledek viděly další majitelky knihkupectví, ztratily odvahu a boj o přežití vzdaly.

Koncem devadesátých let zbylo jen několik feministických knihkupectví. Dnes už existují jen ta, která mají dobrou marketing, znalosti, finanční zdroje, jež jim umožnily přechod do éry elektronické evidence zásob, a sociální zákaznickou základnu, která pochopila jejich politiku přežití. První dopady tohoto vývoje pocítila Severní Amerika, kde mu podlehy feministická knihkupectví v Kanadě a USA. Následovala feministická nakladatelství, kterých zůstala jen hrstka. Rozšíření globalizace brzy postihlo i majitelky knihkupectví a nakladatelky v dalších částech anglicky mluvícího světa a velké knižní domy vznikly také v dalších regionech.

Feministické nakladatelky měly stejnou roli jako kanárek v dolech – dnes se v podobné kritické situaci ocitli další vydavatelé. Americký redaktor v rozhovoru s Giséle Shapiro v roce 2007 problémy s distribucí knižních překladů do velkých řetězců komentoval slovy: „Když s touto přeloženou beletrií přijdeme do velkého řetězce, uplatní takzvanou ‚vynechávku‘, což znamená, že například (řetězec), který má 1 200 knihkupectví, odebere nula výtisků, takže z knižních překladů není k dispozici jediný (Shapiro, 2014, s. 39).“

Tato situace ve vydavatelském průmyslu odráží vývoj, k němuž už nějakou dobu dochází ve výrobních odvětvích a v zemědělství. Toto jsem již zdokumentovala jinde (Hawthorne, 2002), zdokumentováno však není další odvětví, jež toto období masivní expanze postihlo. I v jeho případě k ní přispěla nová internetová technologie⁻⁵, nová pravidla světového obchodu a postmoderní teoretický převrat na univerzitách a ve správních institucích, třeba v národních vládách, ale i v nadnárodních organizacích, například v Mezinárodní organizaci práce (ILO) a Organizaci spojených národů (OSN). Mám na mysli sexuální průmysl: pornografii a prostituci, k nimž patří i obchodování se ženami a částmi jejich těl (náhradní mateřství a obchod s orgány).⁻⁶

Tyto dva jevy – příchod internetu a zvýšenou snahu prodávat ženská těla prostřednictvím prostitutek – zmiňuji, protože spolu souvisejí (Bell, 2001). Nové formy útlaku s sebou vždy přinášejí konec možnosti šířit myšlenky. Jakmile zmizela centra šířící feminismus, došlo k nástupu libertariánské ideologie individuální spotřebitel-

-5

Moc internetu jsem poprvé pocítila v Bangladéši v roce 1993, a to na konferenci, kterou uspořádala Farida Akhter z výzkumné a aktivistické nevládní organizace UBINIG. Už od počátku bylo zřejmé, že jako feministky tento způsob komunikace potřebujeme v Austrálii i v Bangladéši. Informace jsme sdílely přes hranice prostřednictvím faxu a e-mailu a na setkáních. Nejpomaleji se e-mailu chopili tam, kde se domnívali, že žijí v centru světového dění.

-6

Feministickou analýzu těchto témat viz in Ekis Ekman (2013), Raymond (1994) a Raymond (2013).

